INPAKTU SOZIALA EBALUATZEA ERABAKI POLITIKOAK BIDERATZEKO

Posted on 07/01/2026 by Naider

Gaur egun gure gizarteek bizi dituzten trantsizioek —sozialek, ekologikoek, ekonomikoek edo demografikoek— ez dute izaera automatiko edo neutrorik. Denboran zehar eutsiko zaizkien erabaki estrategikoak eskatzen dituzte, baliabideen mobilizazioa eta, batez ere, benetan zer aldaketa gertatzen ari diren ulertzeko gaitasuna, norentzat gertatzen diren eta zein kosturekin. Testuinguru horretan, **inpaktu sozialaren ebaluatzea** ez da kontu-ematearekin lotutako ariketa osagarri hutsa. **Gobernantzarako eta zuzendaritza estrategikorako tresna zentral** bihurtzen da.

Inpaktua ebaluatzeak ez du esan nahi jarduera neurtzea edo gastua justifikatzea soilik. Erabaki hobeak hartzeko baliagarria den ezagutza sortzea da helburua: baliabide urriak irizpide handiagoz esleitzea, esku-hartze alternatiboak alderatzea, programen diseinua hobetzea eta gizarteari sortutako balioa modu sinesgarrian komunikatzea. Emaitzetan eta inpaktuan oinarritutako ebaluazio-ikuspegiak behar horri erantzuten diote, “zer egiten dugun” galderatik “zer aldatzen den egiten dugunari esker” galderara igaroz.

Testuinguru horretan kokatzen dira **SROI (Social Return on Investment, gizarte-inbertsioaren itzulkin soziala)** metodologian oinarritutako inpaktu sozialaren ebaluazio-ereduak. Hauek gizarte-emaitza esanguratsuak balio monetario bihurtzeko eta egindako inbertsioarekin erlazionatzeko aukera ematen dute. Hala ere, esku-hartze sozial konplexuetan —non eragile anitzek parte hartzen duten, aldaketa-prozesuak ez diren linealak eta ondorioak epe ertain eta luzera agertzen diren—, SROI ikuspegia **ebaluazio-esparru zabalago batean txertatzen bada** izango da soilik metodologikoki sendoa, aldaketaren teoria batean oinarrituta, interes-taldeen parte-hartzea bermatuta eta hipotesi analitikoen trazabilitate zorrotza eskainita.

Neurketatik erabakira: inpaktu-ebaluazio batek zer galderari erantzun behar dion

Inpaktu sozialaren ebaluazio-sistema bat, erabakiak hartzera orientatua,lau galdera nagusiri modu integratuan erantzuteko gai izan behar da:

- **Eraginkortasuna:** zer aldaketa gertatzen diren, zein kolektibotan eta zein baldintzatan.
- **Eraginkortasun ekonomikoa:** zer harreman dagoen lortutako emaitzen eta erabilitako baliabideen artean.
- **Gehigarritasuna:** behatutako aldaketen zein zati egotz dakiokeen esku-hartzeari, eta hura egon ez balitz ez litzatekeen gertatuko.
- **Ekitatea eta iraunkortasuna:** nola banatzen diren inpaktuak talde eta lurraldeen artean, eta zein neurritan diren ondorioak iraunkorrak.

SROI ikuspegiak bereziki erantzun sendoa ematen die eraginkortasun ekonomikoari eta gehigarritasunari buruzko galderei, kontrafaktualak esplizitatzera behartzen duelako eta emaitzak sortutako balio sozialaren ratio batean sintetizatzen dituelako. Hala ere, ratio hori ezin da modu isolatuan interpretatu. Horregatik, NAIDERen metodologiak **Value for Money (VfM, diruaren truke lortutako balioa)** ikuspegia txertatzen du; horri esker, dimentsio gakoen gaineko ebaluazio-judizio egituratuak egin daitezke, beti monetizagarriak ez direnak barne, hala nola koherentzia

estrategikoa, ekitate banatzailea edo iraunkortasun instituzionala.

Ikuspegi bikoitz horrek saihesten ditu bai murriztapen kuantitatiboa bai lausotasun kualitatiboa, ebaluazioa erabaki informatuaren eremuan kokatuz.

Irismena zehaztea eta materialtasun-analisia: zer ebaluatu erabakitzea

Inpaktu-ebaluazio orotan elementurik kritikoenetako bat —eta askotan ikusgaitzenetakoa— **irismenaren delimitazioa** da. Guztia ebaluatzeak azaleko analisiak egitera eramaten du; gutxiegi ebaluatzeak, berriz, inpaktu garrantzitsuak ezkutatu ditzake. Horregatik, NAIDERen metodologiak interes-taldeak identifikatzeko eta **materialtasun-analisia** egiteko prozesu sistematiko bat txertatzen du, helburutzat hartuta pertsona kaltetuentzat esanguratsuak diren eta, aldi berean, gizarte-ikuspegitik garrantzitsuak diren aldaketak lehenestea.

Ariketa horri esker, modu gardenean justifika daiteke zein inpaktu sartzen diren analisian eta zein geratzen diren kanpoan, ebaluazio-ereduaren legitimotasuna indartuz eta inplikatutako eragileen benetako kezketara lerrokatuz. Horrela, ebaluazioa ariketa tekniko itxi bat izateari uzten dio, eta sozialki errotutako prozesu bihurtzen da.

Adierazle-sistema: esku-hartzea emaitza behagarrietan itzultzea

Inpaktu-ebaluazioaren bizkarrezurra **adierazle-sistema** da. NAIDERen ikuspegian, sistema hori hiru maila argitan egituratzen da:

- **Outputs**, egindako jarduera eta haren irismena jasotzen dituztenak.
- **Outcomes**, pertsonengan eta kolektiboetan sortutako aldaketak jasotzen dituztenak (gaitasunak, jokabideak, ibilbideak).
- **Impacts**, eskala handiagoko eragin sozial eta ekonomikoak islatzen dituztenak, besteak beste saihestutako kostuak edo hobekuntza sistemikoak.

Ebidentziak eta egotzpena: metodo mistoak eta triangulazioa

Aldaketa sozialak esku-hartze zehatz bati egotzi ahal izateko, beharrezkoa da informazio-iturri desberdinak konbinatzea. Horregatik, NAIDERen metodologia **metodo mistoetan** oinarritutako ebidentzia-eredu batean oinarritzen da, eta elkarrizketak, eztabaida-taldeak, inkestak eta dokumentu-azterketa integratzen ditu. Iturri horien arteko **triangulazioak** aukera ematen du emaitzak kontrastatzeko, alborapenak murrizteko eta azpiko aldaketa-mekanismoak ulertzeko.

Ikuspegi horrek indartu egiten ditu bai ereduaren sendotasun analitikoa bai haren azalpen-gaitasuna, bereziki esku-hartze testuinguru konplexuetan.

Monetizazioa eta kontrafaktualitatea: balio gordinetik inpaktu garbira

Emaitza sozialen monetizazioa **proxy finantzarioen** bidez egiten da, merkatuan transakzionatzen ez diren aldaketen balio ekonomikoa adierazten dutenak. Hala ere, hasieran monetizatutako balioa doitu egin behar da benetako **inpaktu garbia** zenbatzeko. Doikuntza horien artean daude pisu hila, beste eragile batzuei egotzitako zatia, inpaktuen desplazamendua eta ondorioen denborazko ahultzea.

Doikuntza horien esplizitazio sistematikoa **zorroztasun metodologikoaren** funtsezko elementua da, eta aukera ematen du SROI ratioa zuhurtziaz interpretatzeko, sortutako balioaren irakurketa sinplistak edo puztuak saihestuz.

Ratioaz harago: “Value for Money” ikuspegia

SROI ikuspegiak sortutako balioaren sintesi indartsua eskaintzen duen arren, erabakiak hartzera

bideratutako ebaluazio batek ezin du adierazle monetario bakar batean oinarritu. Value for Money ikuspegiak balioztatze-marko egituratu bat txertatzen du, esku-hartzeen **garrantzia, eraginkortasuna, eraginkortasun ekonomikoa, ekitatea eta iraunkortasuna** modu integratuan baloratzeko aukera ematen duena.

Marko horrek ebidentziak irizpide esplizituekin lotzen ditu eta alderaketak, ikaskuntzak eta hobekuntzak errazten ditu, ebaluazioak tresna estrategiko gisa duen eginkizuna indartuz.

Ebaluazioa trantsizioaren azpiegitura gisa

Horrela ulertuta, inpaktu sozialaren ebaluazioa ez da txostenak sortzera mugatzen, baizik eta ezagutza-azpiegitura bat eraikitzen du: baliozkotutako aldaketa-teoria bat, adierazleen sistema egonkor bat, trazagarria den SROI eredua eta errepikagarria den Value for Money balioztatze-marko bat. Azpiegitura horrek erabaki publiko eta sozialak hobeto orientatzeko, esku-hartzeen legitimotasuna indartzeko eta ikaskuntza modu sistematikoan garatzeko aukera ematen du.

Trantsizio sakon eta ziurgabeen testuinguru batean, inpaktua ebaluatzea ez da luxu bat, ezta administrazio-eskakizun hutsa ere: aldaketa arduraz eta irizpidez gobernatzeko ezinbesteko baldintza da.